

Запорізький державний медичний університет
**РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ШКОЛИ**

Актуальність підвищення рівня кваліфікації випускників закладів вищої медичної освіти зумовлена підвищенням їх потреб в загально суспільній, науковій та професійній самореалізації, пошуком шляхів підвищення ефективності організації навчального процесу, обумовленої технологізацією. Компетентнісна професійно зорієнтована модель навчання майбутніх фахівців нелінгвістичного профілю інокультурній комунікації на завершальному етапі додипломного навчання у вищій школі забезпечує різнобічну мовленнєву діяльність, спроможність фахівця відповідати новим запитам сучасної науки і практики, мати відповідний потенціал для практично-комунікативного розв'язання життєвих і професійних проблем в процесі пошуку власних потреб в соціумі; гарантує результативність професійно зорієнтованої мовної підготовки майбутніх фахівців.

Просунутий курс англійської мови медичного спрямування містить 2 модулі: курс загальної англійської мови рівня Intermediate (5 курс) та курс медичної англійської мови просунутого рівня Medical English (6 курс). На кожному курсі в групах передбачається проведення практичних і консультативних занять, дистанційного навчання. Протягом курсу навчання студенти розвивають ряд кваліфікаційних характеристик загального та професійного характеру, необхідних у діяльності освіченого спеціаліста в галузі медицини: здатність до вибору стратегії спілкування; вправність у користуванні інформаційними і комунікаційними технологіями; навички міжособистісної взаємодії; майстерність ефективної взаємодії з пацієнтом в іномовному середовищі; володіння іноземною мовою на варіативно-адаптивному рівні під час міжособистісної взаємодії у професійному середовищі; хист використовувати іноземну мову спеціальності на належному рівні, дотримуючись норм та правил поведінки у професійній діяльності.

Ключові слова: професійно зорієнтована модель навчання, кваліфікаційні характеристики, мовний механізм, вміння, навички.

The urgency of raising the level of qualification of graduates of medical universities is due to the increase of their needs in general social, scientific and professional self-realization, the search for ways to improve the efficiency of the educational process due to modern informational technology. Competence professionally oriented model of training future non-linguistic specialists in foreign cultural communication at the final stage of undergraduate education provides varied speech activity, the ability of a specialist to meet new demands of modern science and practice, to have potential for deciding practical communication problems in life in finding their own social needs; guarantees the effectiveness of professionally oriented language training of future professionals. The Advanced English Language Course contains 2 modules: the Intermediate General English Course (5th year) and the Medical English Advanced Level English Language Course (6th year). At each course practical and consultative, distance learning is provided. During the course, students develop a number of qualification characteristics of general and professional nature,

necessary in the activities of an educated specialist in the field of medicine: the ability to choose a communication strategy; the skill in the use of information and communication technologies; interpersonal skills; mastery of effective interaction with the patient in a foreign language environment; knowledge of a foreign language at a variable-adaptive level during interpersonal interaction in a professional environment; the ability to use a medical english at the appropriate level, adhering to the norms and rules of conduct in professional activities.

Key words: *professionally oriented model of education, qualification characteristics, language mechanism, abilities, skills.*

Актуальность повышения уровня квалификации выпускников высшей медицинской школы обусловлена повышением их потребностей в социальной, научной и профессиональной самореализации, поиском путей повышения эффективности организации учебного процесса, с учетом современных информационных технологий. Компетентностная профессионально ориентированная модель обучения будущих специалистов нелингвистического профиля инокультурной коммуникации на завершающем этапе додипломного обучения в высшей школе обеспечивает развитие многоплановую речевую деятельность, способность специалиста отвечать новым запросам современной науки и практики, иметь соответствующий потенциал для решения жизненных и профессиональных проблем в процессе поиска собственных потребностей в социуме; гарантирует результативность профессионально ориентированной языковой подготовки будущих специалистов. Продвинутый курс английского языка медицинской направленности содержит 2 модуля: курс общего английского языка уровня Intermediate (5 курс) и курс медицинского английского языка продвинутого уровня Medical English (6 курс). На каждом курсе в группах предусматривается проведение практических и консультативных занятий, дистанционного обучения. В течение курса обучения студенты развивают ряд квалификационных характеристик общего и профессионального характера, необходимых в деятельности образованного специалиста в области медицины: способность к выбору стратегии общения; ловкость в обращении информационными и коммуникационными технологиями; навыки межличностного взаимодействия; мастерство эффективного взаимодействия с пациентом в иноязычной среде; владение иностранным языком на вариативно-адаптивном уровне в процессе межличностного взаимодействия в профессиональной среде; умение использовать иностранный язык специальности на должном уровне, с соблюдением норм и правил поведения в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *профессионально ориентирована модель обучения, квалификационные характеристики, языковой механизм, умения, навыки.*

Модернізація освітньої системи передбачає розширення спектру базових умінь і навичок, що формуються в учасників навчального процесу. На перший план у вимогах до сучасних фахівців-професіоналів виходить здатність коректно і ефективно формулювати власну точку зору з дискусійної проблематики, визнавати чужу думку з теми, формулювати судження і висновки, будувати докази з використанням різноманітних аргументів, тобто уміти логічно й обґрунтовано оформлювати свої думки в рідною та іноземними мовами з активним використанням умінь раціонального критичного мислення [5]. Однією з ключових

компетентностей є комунікативна професійна компетентність. Проте аналіз вітчизняних робіт показав, що проблема цілісного розвитку особистості майбутнього медичного працівника на основі компетентнісного підходу досі ще не стала об'єктом пильних науково-педагогічних досліджень.

Мета статті – методичне обґрунтування компетентнісно професійної зорієнтованої моделі навчання фахівців нелінгвістичного профілю інокультурній комунікації на завершальному етапі додипломного навчання у вищій школі.

Особистісно зорієнтована модель розвитку особистості на заняттях мови забезпечує різнобічну мовленнєву діяльність – формулювання мети та визначення ходу заняття, презентація самостійної домашньої роботи, складання імпровізованих роздумів, скажімо, інтегрованої діяльності, робота в творчих групах, парах, дидактичні ігри, написання творів, виразне читання вголос, робота з текстами, доповіді.

З позицій компетентнісної парадигми рівень освіченості визначається здатністю особистості розв'язувати проблемні завдання різної складності на основі наявних знань, при цьому більш значущими й ефективними для успішної діяльності стають не розпорошені окремі знання, навички та уміння, а узагальнені конструкти, які виявляються у готовності та умінні розв'язувати життєві та професійні проблеми. З іншої сторони, компетентнісний підхід як методологічна основа забезпечення цілей, змісту і якості мовної освіти забезпечує спроможність фахівця відповідати новим запитам сучасної науки і практики, мати відповідний потенціал для практично-комунікативного розв'язання життєвих і професійних проблем в процесі пошуку власних потреб в соціумі; гарантує результативність професійно зорієнтованій мовної підготовки майбутніх фахівців. [3, с. 117].

Викладання іноземної мови відповідно до мети планується у медичних навчальних закладах вищої освіти України впродовж перших двох років навчання. Основний курс іноземної мови включає вивчення двох дисциплін: Іноземна мова (1 курс) та Іноземна мова за професійним спрямуванням (2 курс). Але, на превеликий жаль, сучасні умови викладання мови не призводять до досягнення студентами кваліфікаційного мовного рівня B2 (“Незалежний користувач”) відповідно до набутих комунікативних умінь, як цього вимагають Загальноєвропейські рекомендації (2001) відповідного ступеня вищої освіти “бакалавр”.

Протягом останнього десятиліття за розпорядженням ректора Запорізького державного медичного університету кафедра іноземних мов проводить спеціальну підготовку з англійської мови майбутніх вчених, викладачів і провідних фахівців в області медицини. Кращі студенти медичних факультетів університету протягом двох останніх років навчання проходять поглиблений курс вивчення англійської мови «Англійська мова за професійним спрямуванням: просунутий рівень». Цю категорію студентів в університеті називають талановитою молоддю. Саме ці юнаки та дівчата є резервом наукових і педагогічних кадрів української вищої медичної школи.

Поглиблений курс має на меті досягнення кваліфікаційного рівня C1 та C2, засвоєння необхідного обсягу фахового мовного матеріалу та опанування комунікативних умінь, потрібних для виконання певних завдань із фаху, що потребують використання іноземної мови. Вступний рівень підготовки для студентів, які бажають вивчати мову поглиблено, має бути не нижче кваліфікаційного рівня B2.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним

спрямуванням: просунутий рівень» складена відповідно до Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» освітньої програми магістра/ спеціаліста медицини. Зміст програми спрямований на вдосконалення мовленнєвих умінь студентів загального вжитку та професійного спрямування і передбачає підвищення ступеню володіння мовою студентів із рівня незалежного користувача (B2) до рівня досвідченого користувача (C1, C2), що надає можливість студентам скористатися можливостями міжнародної освіти і стати користувачами іншої мови, які вільно володіють у своєму професійному середовищі.

Просунутий курс англійської мови медичного спрямування включає два модулі: загальної англійської мови рівня Intermediate (5 курс) та медичної англійської мови просунутого рівня Medical English (6 курс).

Групи комплектуються на кожному курсі за спеціальностями студентів: Лікувальна справа і Педіатрія. Як правило, деканати відбирають на кожному курсі 20-25 студентів, з яких формуються дві навчальні групи. Розподіл студентів по групах базується на результатах спеціально підібраних діагностичних мовних і мовленнєвих тестів. Курс навчання загальним обсягом 160 годин проводиться відповідно до Програми вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням: просунутий рівень» складеної відповідно до стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» освітньої програми магістра / спеціаліста медицини [4].

Іноземна мова за професійним спрямуванням: просунутий рівень як навчальна дисципліна поглиблює основи знань медичної термінології з перспективою їх подальшого використання при виконанні тестових завдань іноземної (англійською) мовою професійного спрямування ліцензійного іспиту «Крок 2» і іспиту з англійської мови як складової державного кваліфікаційного іспиту, а також в навчальному процесі і в професійній діяльності.

У групах працюють викладачі, що мають високу методичну кваліфікацію і великий педагогічний досвід. Навчання в групах проводиться відповідно до робочих календарно-тематичних планів, складених викладачами для кожної групи з урахуванням розвитку мовленнєвих умінь студентів. Плани та графіки проведення занять щорічно коригуються і затверджуються на засіданні кафедри іноземних мов у вересні. Заняття починаються, як правило, у вересні. Кінцева атестація мовних знань і мовленнєвих умінь на кожному курсі проходить в квітні.

На кожному курсі в групах передбачається проведення практичних занять (не менше 50% від загальної кількості занять), консультативних занять (не більше 10% від загального навчального часу), і дистанційного навчання, яке передбачає самостійне оволодіння студентами певним мовним і мовленнєвим матеріалом, спеціально організованим для окремих категорій студентів або всієї групи.

Практичні аудиторні заняття передбачають вивчення основ термінології на базі обробки оригінальних медичних текстів, оволодіння навичками читання, розуміння і двостороннього перекладу тексту, складання анотацій і резюме англійською мовою, участь в дискусіях, підготовка тематичних доповідей та рефератів. На практичних заняттях використовуються наступні методи навчання: усне та письмове виконання одномовних та двомовних вправ; бесіда за тематикою заняття; усне та письмове опитування студентів у режимах: викладач - група студентів; студент - група студентів; студент – студент тощо

На практичних дистанційних заняттях з іноземної мови відбувається узагальнення знань студентів із граматики англійської мови, корегуються мовленнєві навички продуктивного і рецептивного характеру. Самостійна робота на основі підручників та конспектів обговорюється в малих групах.

Головним акцентом консультативних занять, які зазвичай носять індивідуальний характер, є розвиток іншомовленнєвих навичок окремого студента за їх науковими і професійними інтересами. Викладач виступає керівником курсової роботи з навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням: просунутий рівень», допомагає студенту скласти Curriculum Vitae, написати резюме оригінальних статей за обраною спеціальністю, підготувати реферат англійською мовою із однієї з актуальних проблем медицини у письмовій та усній формах; підібрати глосарій 100 фахових термінів, спрямовує особистість студента до участі в обговоренні проблем медицини на навчальній підсумковій конференції про актуальні проблеми медицини.

Протягом курсу навчання студенти розвивають цілий ряд кваліфікаційних характеристик загального та професійного характеру, необхідних у діяльності освіченого спеціаліста в галузі медицини. Головними серед кваліфікаційних характеристик загального характеру виступають здатність до вибору стратегії спілкування; вправність у користуванні інформаційними і комунікаційними технологіями; вміння працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії. Кваліфікаційні характеристики професійного характеру передбачають майстерність ефективної взаємодії з пацієнтом в іншомовному середовищі; використання іноземної медичної термінології з метою вирішення професійних завдань у різних галузях медицини; володіння іноземною мовою на варіативно-адаптивному рівні під час міжособистісної взаємодії у професійному середовищі; вправність проведення наукових досліджень, розуміння оригінальної літератури іноземною мовою на медичну тематику, інтерпретації змісту загальнонаукової англійської літератури.

Велике значення в курсі має підсумковий контроль. В кінці першого року навчання, на 5 курсі проводиться колоквиум у формі співбесіди за тематикою модуля. Під час завершальної атестації в кінці всього курсу навчання студенти обговорюють та захищають дослідницькі реферативні роботи. На 6 курсі завершальна кваліфікаційна атестація відбувається в 2 етапи. Студенти проходять тестування по визначенню рівня знань англійської мови загального споживання та медичного спрямування (English Placement Test) і (Occupational English Language Test for the Health Care Professionals). Усно мовні вміння професійного спрямування визначаються спеціальною комісією в ході захисту студентами курсової роботи, підготовленої на основі оригінальних матеріалів (професійних статей) обраною спеціальністю. Члени комісії можуть об'єктивно оцінити письмові та усні мовні вміння студентів шляхом перевірки письмових робіт і в ході фахових дискусій з проблем сучасної медицини. Підсумкове заняття проводиться у вигляді конференції з проблем медицини, де майбутні фахівці можуть англійською мовою висловлювати отримані в університеті професійні знання (на основі підготовлених реферативних оглядів професійних друкованих та віртуальних англійських джерел в певних областях медицини), демонструвати вміння реагувати на професійні запитання колег, вести дискусію про сучасні підходи щодо наукових спостережень, досліджень патологічних станів пацієнтів, обговорювати умови і засоби лікування хвороб тощо. На основі результатів тестування і усної співбесіди

за результатами наукової доповіді атестаційна комісія, в яку повинні включатися провідні викладачі англійської мови і фахівці медицини, визначає рівень володіння англійською мовою за професійним спрямуванням кожного студента і надає відповідний документ, який має валидність в університеті і враховується під час вступу в магістратуру та аспірантуру. За результатами атестації студенти отримали сертифікати, в яких визначено рівень володіння англійською мовою [6]. Рівні володіння іноземною мовою визначаються по Глобальній шкалою, складеної на основі Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінка [1, с. 24].

Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, контролюється під час проведення підсумкового контролю. Окрема оцінка за самостійну роботу студента не виставляється.

Таким чином, компетентнісна професійно зорієнтована модель навчання фахівців нелінгвістичного профілю інокультурній комунікації на завершальному етапі додипломного навчання у вищій школі забезпечує спроможність фахівця відповідати новим запитам сьогодення, формує і розвиває відповідний потенціал для практично-комунікативного розв'язання життєвих, наукових та професійних проблем; гарантує результативність мовної підготовки фахівців; посилює практичну орієнтацію мовної освіти, з виходом за рамки обмежень університетського освітнього простору; найбільшою мірою відповідає концепції «освіти протягом усього життя»; сприяє оновленню змісту додипломної мовної освіти.

Слід зазначити, що досвід підготовки наукових і педагогічних кадрів в Запорізькому державному університеті може і повинен отримати своє продовження і розвиток в інших немовних вузах України та інших країн. Крім того, проблема структури дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» потребує корективного теоретичного обґрунтування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва. Перекл. з англ. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Іноземна мова за професійним спрямуванням (Спеціальність «Медицина»). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.umsa.edu.ua/fakultets/stomat/kafedry/ukr-znavstva/resources/inozemna-mova-za-profesiynim-spryamuvannjam-specialnost-medicina>
3. Лічман Л. Ю. Розвиток мовної особистості у післядипломній освіті: компетентністний підхід // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. / [редкол. Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – Вип. 7. – 360 с.– С. 116 – 123.
4. Програма вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням, Просунутий рівень» складена відповідно до Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» освітньої програми магістра/ спеціаліста медицини/ авт.-уклад. Г.К. Волкова. – Запоріжжя, 2020. – 36 с.

5. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. – 168 с.
6. У професію - з англійською/ Г.К. Волкова. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zsmu.edu.ua/allnews_uk_170.html
7. Пуховська Л.П. Вивчення іноземних мов у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору//Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців. Зб. наук.ст..-К:КІТЕП, 2000.- с.32-38.

УДК 811.161.1'243'373:378.6:61

Глобина Л.В.

**Украинская медицинская стоматологическая академия, г. Полтава
МЕТОДИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ТОЛЕРАНТНОЙ
КОММУНИКАЦИИ**

Статья посвящена проблемам формирования лингвистической креативной компетентности иностранных студентов на занятиях языковой подготовки в медицинском вузе на начальном этапе обучения. Целью исследования является анализ средств создания, функционирования и восприятия лингвистического юмора как эффективного метода активизации учебного процесса в иноязычной аудитории. В работе использованы методы межъязыковых сопоставлений, лексико-семантического и трансформационного анализа. Большое внимание уделяется прагматическому аспекту обучения иностранных студентов для формирования умений и навыков по использованию нестандартных языковых комплексов в профессиональной сфере.

Ключевые слова: лингвистическая креативность, лингвистический юмор, иностранные студенты, медицинский вуз.

The article is devoted to the problems of the formation of linguistic creative competence of foreign students in language training at a medical university at the initial stage of training. The aim of the study is to analyze the means of creating, functioning and perception of linguistic humor as an effective method of activating the educational process in a foreign audience. In the work, methods of cross-language comparisons, lexical-semantic and transformational analysis are used. Much attention is paid to the pragmatic aspect of teaching foreign students for the formation of skills in using non-standard language complexes in the professional sphere.

Key words: linguistic creativity, linguistic humor, foreign students, medical university.

Стаття присвячена проблемам формування лінгвістичної креативної компетентності іноземних студентів на заняттях мовної підготовки в медичному виші на початковому етапі навчання. Мета дослідження – аналіз засобів створення, функціонування й сприйняття лінгвістичного гумору як ефективного методу активізації навчального процесу в іномовній аудиторії. У роботі використані методи міжмовних зіставлень, лексико-семантичного і експериментально-трансформаційного аналізу. Значна увага приділяється прагматичному аспекту навчання іноземних студентів для формування умінь і навичок із використання нестандартних мовних комплексів у професійній сфері.

Ключові слова: лінгвістична креативність, лінгвістичний гумор, іноземні студенти, медичний заклад вищої освіти.